

BROJ 3 - VELJAČA 1980.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA
SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Dragutin Feletar (glavni i odgovorni urednik), Miroslav Klem,
Branko Šimek, Marijan Špoljar i Željko Tomičić

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1. Časopis solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske

GRAFIČKA OPREMA

Dragutin Feletar

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1980.

BROJ 3 — VELJAČA 1980.

KAZALO

1. Dragutin Feletar: Kakva mreža muzeja i zbirki? 1
2. Stjepan Hajduk: Krešimir Filić — borac za istinsku demokratizaciju muzealne djelatnosti 2
3. Tomislav Đurić: Stanje nekih kulturno-povijesnih spomenika u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 8
4. Marijan Špoljar: Problemi valorizacije 17
5. Vladimir Kalšan: Prilog raspravama o agrarnim odnosima u Međimurju u vrijeme obitelji Žrinskih 18
6. Martin Matašin: Zavičajni muzej Virje 22
7. Mato Dominiković: Petar Levar: Muzejska zbirka u Kalinovcu 25
8. Luka Hrvatić: O važnosti muzejske zbirke u Kalinovcu 29
9. Mihajlo Bradić: Kako smo stvorili zavičajni muzej u Čazmi 31
10. Zorko Marković: Bilješke o rekognosciranju arheoloških terena oko Koprivnice i Đurđevca 1979. godine 35
11. Željko Demo: Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu kod Koprivnice 39
12. Zoran Homen: Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketinca 42
13. Dubravka Balen-Letunić: Istraživanje tumula u Goričanu kod Čakovca 1979. godine 49
14. Zorko Marković: Posjet dr. Nadora Kalicza i problem arheološke suradnje kod nas 51
15. Ivan Mirnik: Skupni nalaz srebrnika XVIII. i IX. stoljeća iz Čakovca 53
16. Marina Šimek: Arheologija varaždinskog kraja — bibliografija 59
17. Ljubica Ramuščak: Najnovija istraživanja lončarskog obrta na području Međimurja 69
18. Libuše Kašpar: Najnovija ispitivanja licitarskog obrta u Varaždinu i bližoj okolici 73
19. Josip Fluksi: Preslice — podravska etnografska specifičnost 82
20. Libuše Kašpar: XVI. savjetovanje i XII. skupština etnoloških društava Jugoslavije 88
21. Branimir Šimek: Fotografski materijal u muzeju 89
22. Dragutin Feletar: Izdanja Podravskog zbornika 92
23. Dragutin Feletar: Skupština Muzejskog društva 93

Zorko MARKOVIĆ, Muzej grada Koprivnice

BILJEŠKE O REKOGNOSIRANJU ARHEOLOŠKIH TERENA OKO KOPRIVNICE I ĐURĐEVCA 1979. GODINE

Godine 1979. Muzej grada Koprivnice (dalje MGK) proveo je četiri arheološka iskapanja. Dva su bila pokusnog karaktera (prehistorijski lokalitet Seče kod Kopr. Bregi i rimski lokalitet u Kunovec-Bregu), a dva su nastavak sustavnih istraživanja (vučedolsko naselje Rudina kod Koprivničke Rijeke i bjelobrdsko-kasnosrednjevjekovna nekropola Šćapovo u Đelekovcu). Međutim, osim arheoloških iskapanja vršili smo, kada je to bilo moguće zbog ostalih poslova, i obilazak poznatih i nepoznatih terena. Poznati tereni obilazeni su zbog provjere i dopune dosadašnjega poznavanja novim nalazima. Prilikom rekognosciranja naročito nam je poklanjanjem materijala, upozoravanjem na novo-pronađeni materijal, te vlastitim rekognosciranjem, pomogao član Muzejskog savjeta MGK zubar Martin Nemeć iz Koprivnice. Na ovome mjestu mu još jednom zahvaljujemo. U Podravskim Sesvetama kod Kloštra pomogao nam je nastavnik Željko Kovacić, u Budrovcu kod Đurđevca Ivan Đuka, a u Đelekovcu Ivan Hero. Svima također zahvaljujemo na susretljivosti i pomoći.

Zbog iskapanja i objavlјivanja materijala na drugim mjestima ili zbog vrlo nesigurnih nalaza, u ovome tekstu izostavljene su bilješke o obilasku slijedećih terena: Kopr. Bregi—Seče, Kunovec—Breg (selo), Podr. Sesvete—Rakovka i Carski rastik, Jeduševac—Staro Selo, Starigrad, Gola—Tišljerovi bregi, Ždala, Močilski breg, Plavšinac (selo), Đelekovec—Tomašev gaj, Koprivnica—Sajmišna ulica itd. Tekstom je obuhvaćeno 12 lokaliteta, na kojima se u tri slučaja mijesha materijal iz više epoha.

1. Jegnjeđe, Šljunkara JŽ

U nekoliko navrata 1978. i 1979. god. posjećivan je teren Šljunkare JŽ kod Jegnjeđa, no većinu nalaza donio je i pretežno poklonio MGK M. Nemeć.

Dio keramike je nesumnjivo prehistorijski, no većinom je nedovoljno karakterističan za preciznije datiranje. Postoji nekoliko sivih, smeđih i crnih ravnih dna posuda, dvije široke trakaste male ruške, ulomak zdjele na nozi itd. Jedan rubni ulomak ima tragove facetiranja na unutarnjoj strani oboda, te će barem jedan dio prehistorijske keramike pripadati kasnometalnom dobu. Mali dio nalaza liči na latenske, ali nije dovoljno karakterističan.

Najbrojniji dio nalaza može se atributirati rimskom razdoblju. To su ulomci lonaca, zdjela, amfora, ulomci sa češljastim ukrasom, karakteristične drške, tanjuri sa zaravnjenim obodom, tegule i sl. Jedan ulomak oker posude ima utisnute (žigosane) rombične ukrase koji su iscrtkani i ispunjeni zelenom caklinom te bi mogao biti i germanski. Uz keramičke nalaze postoji i nekoliko nalaza čavala, te životinjskih i ljudskih kostiju. Zbog velike količine nalaza može se pretpostaviti da je ovdje stajalo antičko naselje, ali zbog ljudskih kostiju (čak i lubanja) dolazi obzir i postojanje nekropole.

Nekoliko ulomaka lonaca se može s velikim oprezom pripisati ranijemu srednjemu vijeku. Sva keramika je nagrizena od šljunka i pijeska, te nije nigdje sačuvano glaćanje i sl. efekti, što otežava dataciju.

2. Šljunkara Keter kraj Šoderice

Krajem rujna M. Nemec je donio dva željezna koplja koja su izvučena bagerom na Šljunkari kod Šoderice (dubina nalaženja nije poznata). Jedno koplje je uskolisno i ima okrugli presjek tuljca, te ostatke drvene šipke u tuljcu. List ima po sredini rebro. Cijela duljina: 49,6 cm; duljina lista: 35,5 cm; promjer tuljca: 2,1 cm; najveća širina lista (oko sredine): 4 cm. Koplje je na donjem dijelu lista malo savijeno i prilično oštećeno. Ostali dijelovi su relativno dobro sačuvani. Vjerojatno ga treba datirati u kasno latensko razdoblje (analogija: grob 50, Beograd-Karaburma)². Sl. 1.

Druge koplje je lošije sačuvano, a kovano je vjerojatno od lošijega matrijala. Cijela duljina: 32,7 cm; promjer tuljca: oko 3,1 cm; duljina lista: 19 cm; najveća širina lista: 3,4 cm. List ima proširenje u donjem dijelu, gdje se oštroti odvaja u suženi dio prema tuljcu. Tuljac je u donjem dijelu proširen. Najvjerojatnija datacija: 16–17 st.³ Sl. 1.

3. Delekovac, Gradun

Gradun, nekadašnji niski gradinasti teren, danas znatno snižen bagerima i oranjem, nalazi se oko 250 m jugozapadno od Ekonomije. Na terenu se još vide tragovi opkopa koji je opasavao Gradun, ali je teško uočiti pravi smjer. Pristup je bio moguć jedino s juga, od potoka Segovine. Nekoliko sitnijih ulomaka (rub kupe s uvučenim obodom, uglačani zaobljeni trbušni ulomak, itd.) datiraju dio keramike u prehistoriju po fakturi i oblikovanju, no ne može ih se preciznije datirati. Na terenu preteže izrazito kasnosrednjovjekovna keramika sive i oker boje (14–16. st.). Lokalitet je obiđen s I. Herom.

4. Budrovec, Gradina I

U Budrovcu kod Đurđevca obišli smo dva terena koje narod naziva Gradina. Gradina I nalazi se u ravnici ispod budrovačkih vinograda, u blizini sela⁴. Teren je tipično barsko gradište (Wasserburg) s još uvijek dobro vidljivil širokim opkopom elipsastog izgleda, unutar kojega su dva brežuljka. Na većemu se vjerojatno nalazila utvrda, a na manjemu, po pričanju mještana, crkva sv. Wolfganga. Narod priča da je stari Budrovec stajao na obroncima iznad toga grada, a kada su Turci zauzeli i spalili grad stanovništvo sela se s obronaka brijege povuklo dalje u šumu, gdje se danas nalazi selo. Keramički nalazi (bojena oker gotička keramika, oštra profilacija sivih lonaca) ukazuju na kasni srednji vijek (kraj 14. st.–16. st.), no s obzirom na položaj mogli bi se očekivati i stariji nalazi. Gradina I je danas u vlasništvu PIK-a, koji je nastoji sruvniti jer ometa obradu. Lokalitet bi trebalo hitno zaštititi.

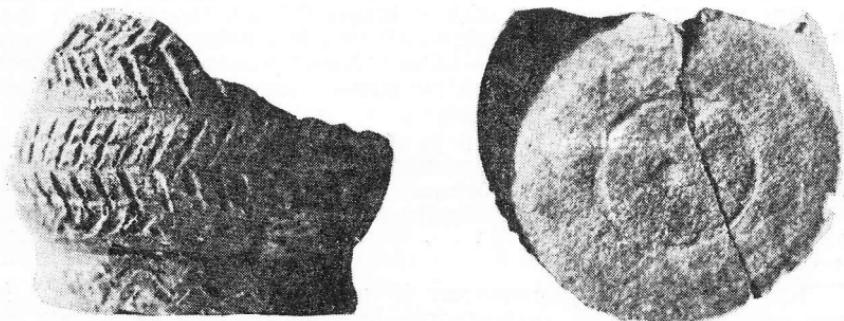
Na zaravnjenom dijelu brijege blizu vinograda nalaze se ostaci široke pošljunčane trake (preko 10 m), koja se proteže daleko prema Virju, a vidljiva je naročito nakon oranja. Možda se radi o trasi rimske ceste.

5. Budrovec, Gradina II

Gradina II nalazi se u šumi iznad izvora iz kojega teče voda za budrovečki vodovod. Teren je vrlo visok i dobro kontrolira prolaz između brežuljaka. Ima oblik srednjovjekovne tvrđave (burga), koja je izdužena a na sjevernoj strani ima okruglu kulu. Obrisni su sasvim vidljivi, ali arhitektonski ostaci su pod zemljom. Kamen nije nigdje zamijećen.

Sl. 1. M. Nemeć s kopljima iz Ketera

Sl. 2. Koprivnica, Reberin

6. Gola, Vlaško polje

U ožujku smo otkrili na jednome blagom brežuljku-platou, oko 150—200 metara od groblja u Goli, kasnosrednjovjekovne nalaze koji rasprostranjenosću ukazuju na neko lanje naselje. Danas se u blizini nalazi i jedan vinograd. Teren se u narodu zove Vlaško polje. Nalaze treba datirati između 15. i 17. st.

7. Vlaislav, Gradina

Iza gostonice »Janje« u Vlaislavu (s jugozapadne strane ceste Koprivnica-Virje) obišli smo u ožujku dobro očuvani brijeđ na kojemu se primjećuju fortifikacioni elementi. Prilaz tome brijeđu, koji narod zove Gradina, moguć je jedino s jugozapadne strane, a s istočne postoji relativno strm noviji prilaz. Uokolo se naziru ostaci opkopa. U narodu postoji priča (preuzeta iz literature) da je taj grad bio prijestolnica kralja Sigismunda. Oblik gradine pokazuje da se vjerojatno zaista radi o srednjovjekovnoj utvrdi.

8. Borovljani, Gradina i Kraljevo brdo

Teren »Gradina« blagi je brežuljak ispod vrlo visokog, tzv. Kraljevog brda, kod Borovljana, koji smo obišli u ožujku. Na jednome istaknutijem brežuljku na oranici vrlo su se dobro očrtavali ostaci arhitekture (crvena, vjerojatno spaljena, zemlja). Narod priča da je tu nekada stajala crkva. U jednomu vinogradu na Kraljevom brdu pronašli smo svega jedan rubni ulamok kasnosrednjovjekovnog lonca. Narod za taj brijeđ priča da je tu stajao grad Korvina (Matijaša ili Ivaniša?), ali izgled daje legenda preuzeta iz literature. Međutim, očito je da na tome brijeđu treba očekivati utvrdu ili višeslojni lokalitet (tell), budući da izrazito dolinira cijelim okolnim nižim terenom.

9. Đelekovec, Brestovec

U vrijeme iskapanja na lokalitetu Ščapovo u Đelekovcu obišli smo s Herom i lokalitet Brestovac, koji se nalazi u blizini msota, oko 200 m zapadno od ceste za Koprivnicu. Na njivama je bilo nešto sitnih ulomaka kasnosrednjovjekovne keramike (14—16. st.).

10. Koprivnica, Reberin (Bašča)

U listopadu su učenici donijeli nešto keramičkih nalaza s Reberinom, tj. s terena uz opkop srednjovjekovnoga koprivničkog grada (utvrde). Uočljivo je prisustvo oker gotičke keramike (kraj 14. st.—16. st.). Međutim, ističe se dno i donji dio trbuha jednoga ukrašenoga sivog lonca, koji ima horizontalne trake s kosim urezima (efekt vertikalnog cik-caka) a na prstenastom dijelu uz dno urezanu valovnicu. Na dnu se nalazi lončarski znak u krugu (Sl. 2.). Ovaj ulomak lončića mogao bi po svojim karakteristikama biti nešto stariji od gore navedenih ulomaka (možda 12—13. st.). Koprivnica se inače pouzdano spominje u 14. st., dok za 13. st. ne postoje sasvim pouzdani podaci⁵.

11. Koprivnica, Trg L. Brozovića 1

U rovu za kanalizaciju, koji je postavljen odmah uz ogradu Muzeja, otkrivena je u rujnu kasnosrednjovjekovna keramika. U sloju ispod 50 cm od površine nogostupa nalazi se tanki pougljenjeni sloj. Keramika nije tipična za preciznije datiranje, ali se može okvirno datirati između 16. i 18. st.

12. Kunovec-Breg, Šterc

Krajem veljače rekognosciran je teren u Kunovec-Bregu, te je tom prilikom otkriven kasnosrednjovjekovni lokalitet na mjestu sa sjeverne strane nekadašnjega ugljenokopa. Nalazi se relativno rijetki i usitnjeni. Okvirna datacija: 15—17 st.

BILJEŠKE:

- Veći dio rekognosciranja obavili su zajedno Z. Marković i J. Fluksi, obojica iz MGK. Fotografije uz ovaj tekst: J. Fluksi.
1. O. Brukner, Osnovne forme i tehnike rimske-provincijske keramike u Sirmijumu, Simpozijum Hronološka i tipološka determinacija..., Zenica 1971., npr. T.V/sl. 9, 11, 12, 14; T. VII/sl. 17 itd.
 2. J. Todorović, Kelti u jugoistočnoj Evropi, Diss. VII, Beogra 1968, Sl. 10/br. 11, T.XXX/1
 3. M. Šercer, Staro oružje na motki, Pov. muz. Hrv.-katalog muz. zbirki VII, Zagreb 1972, T.30/br. 274
 4. Teren sam prvo rekognoscirao u ožujku s I. Đukom, S. i D. Fijačko. Krajem svibnja terene kod Budrova obišla je ekipa: arheolozi Marija Smalcelj, Zdenka Venus, Željko Demo, Z. Marković, Ivan Đuka, Slavko i Dunja Fijačko.
 5. L. Brozović, Grada ..., Koprivnica 1978, str. 11—18, bilj. 26 i 29.

ŽELJKO DEMO, Arheološki muzej Zagreb

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U KUNOVEC BREGU KOD KOPRIVNICE

Tragovi rimske materijalne kulture u selu Kunovec Bregu, udaljenom tek 4 km zapadno od Koprivnice, već su ranije uočeni i u literaturi zabilježeni.¹⁾ Sjeverno od današnje asfaltne ceste Koprivnica — Varaždin, neposredno poslije odvojka za Kunovec, proteže se u pravcu zapada više stotina metara dug pojas karakteriziran jačom koncentracijom šljunka. U širem kontekstu istraživanja magistralnih cestovnih komunikacija u Podravini identificiran je kao ostatak antičke ceste što je od Ptuja (Poetovio) dolinom Drave vodila u pravcu Osijeka (Mursa). U čitavom spomenutom arealu, posebice u prostoru između današnje ceste i pretpostavljene antičke komunikacije, uočeni su brojni površinski nalazi ulomaka tegula, opeke i keramičkog posuđa različitog oblika, boje i fakture, ali nesumljivo antičke provenijencije. Predloženu sliku dopunjuju i podaci mještana, koji su prilikom kopanja temelja, bunara ili obrade zemljišta, nailazili na ostatke gara, keramičkog posuđa ili željeznih predmeta, što je sugeriralo postojanje antičkih objekata namijenjenih stanovanju ili obrtu.

Nedavno je Muzej grada Koprivnice došao u posjed nekoliko primjeraka fragmentiranog antičkog posuđa i jedne lampice (lucerne). Predmete je muzeju poklonio D. Habajec poprativši ih podacima o okolnostima nalaza. Naime, prilikom kopanja temelja za stambeni objekt naišlo se na dubini od 0,80—100 cm na veliku količinu gara izmiješanog sa luomcima posuđa. Hvalevrijedan poklon i još vrijedniji podaci dali su prostora pretpostavci da se radi o inventaru i ostacima paljevinskog ukopa, a možda i čitavoj paljevinskoj nekropoli. Ljubaznošću D. Habajca Muzej grada Koprivnice dobio je dozvolu da u njegovom dvorištu izvede probno arheološko istraživanje u želji da se spomenuti podaci provjere i znanstveno dokumentiraju. Probno istraživanje vođeno je od 07—12. 05. 1979. god. pod vodstvom potpisanih, a uz učešće i suradnju stručnjaka iz Gradskog muzeja u Koprivnici.²⁾

Imajući pred očima sve podatke o nalazima iz Kunovec Brega smatrali smo da dislociranjem više sondi možemo steći bolji uvid u karakter i grupiranost pojedinih vrsta antičkog materijala u širem arealu nalazišta. Postavljene su tri sonde u ukupnoj površini od 43 m²: